

REFLEXIÓK A FRANKFURTI KÖNYVVÁSÁRRÓL

BALKÁNYI MAGDOLNA,

A világ legnagyobb könyvvásáráról szólva nem arról akarok írni, hogy a „Kultúra” Külkereskedelmi Vállalat — elsősorban a Corvina, a Helikon és az Akadémiai Kiadó szép kötetei révén — hogyan képviselte a magyar könyvtermés, könyvkiadás javát, s ezáltal a magyar kultúrát. Nem is arról írnék, hogy vajon kellő súllyal volt-e jelen Magyarországon a portugál, olasz, szovjet, cseh, lengyel, török és görög standok között; és arról sem, hogy milyen üzletet csinált a „Kultúra” e néhány nap alatt a kiadók óceánjában.

(Bár idegen nyelvű könyveink otthoni terjesztéséről szólnom kell. Frankfurtban viszonylag gazdag választékot kínáltak a magyar kiadók irodalmunkból német nyelven — de amikor a kultúránk iránt valóban érdeklődő német irodalmár barátainak egy héttel korábban ajánléteket kerestem a debreceni könyvesboltokban, szinte semmit nem találtam. Vajon miért gondolják a terjesztők, hogy csak a szokványos turisztikai kiadványok — úti- és szakácskönyvek — érdekelhetik a hozzánk látogatókat? Miért rejtegetik előlük *Madách, Jókai, Ady, Babits, József Attila, Radnóti, Illyés Gyula, Kassák, Kosztolányi, Krúdy, Móricz* németre lefordított, drága pénzen kiadott műveit? Vagy kiváló történetészeink, *Benda Kálmán, Hanák Péter, Fügedi Erik, Szakály Ferenc, Niederhauser Emil* tanulmányait, amelyek történelmünkről hiteles képet festve hatáson harcolhatnának az évszázadok óta élő, hamis, sablonos, csikós-, gulyás-, paprika-Magyarország képpel szemben?)

Frankfurtban járva inkább

arról számolok be: A német kiadók sátrai között szemlélődve újra és újra magyar nevekre bukkantam: *Pilinszky János, Csoóri Sándor* kétnyelvű köteteire, *Eörsi István* drámáira, *Esterházy Péter, Konrád György* egy-egy prózakötetére, vagy *Földényi F. László* kiváló „Melankólia” című tanulmánykötetének német változatára. A névsor természetesen nem teljes, hiszen „klasszikusaink”, például *Kerényi Károly* vagy *Lukács György* szintén „ott voltak” Frankfurtban; de sok olyan név is feltűnt, amelyeknek tulajdonosai — irodalmárok, zeneesztéták rövidebb-hosszabb ideje külföldön élve mint társszerzők vagy szerkesztők járultak hozzá egy-egy német könyv megszületéséhez. (Nem tudom, az utóbbiak jelenléte mennyire tudatosítja a német olvasók szemében, hogy sajátos magyar szellemi exporthoz van szó. Nekem úgy tetszett: kevésbé, mint az otthoniak önálló kötetei.)

Hogy ez a névsor bőségesnek vagy szűkösnek tekinthető-e, hogy a német kiadók választásában milyen szerepet játszott a politikai ellenzékiesség, a személyes kapcsolat vagy a véletlen felfedezés, azt nem lehet pontosan tudni. Az azonban bizonyos: magyar szerzőként nem könnyű jelen lenni Frankfurtban. Ezt illusztrálja egy valóban világszínvonalú magyar szellemi termék sorsa is. A központi idegrendszer sérülése miatt visszamaradt fejlődésű gyermekek gyógyításában egyedülálló Pető-módszer eredményességéhez ma már nem férhet kétség. Tény azonban, hogy a Pető Intézet munkája Magyarországon is csak a külföldi — elsősorban angliai —

elismerés után vált fogalom-má. Németországban évek óta próbálja ismertté tenni a módszert egy gyógypedagógusnő és egy kis ulmi kiadó — nem sok eredménnyel. Igaz, a szaklapok az utóbbi időben már foglalkozni kezdtek a dologgal, de amíg egy nagy kiadó rá nem „harap” a témára, vagyis meg nem látja benne a jó üzletet, addig az csak alvó Csicperózsikához hasonlítható. Bár ez a kis kiadó könyveivel és videokazettáival jelen volt a vásáron, a nagy felismerés Németországban még várat magára. Lehet, hogy a konduktív pedagógia itt is csak az angol-amerikai szenzáció után vonja magára a figyelmet, sok ezer német gyerek gyógyulása érdekében?

Mindenestre Európa már túljutott a Magyarország iránt a politikai változások alapján megnyilvánuló felfokozott, de rövid veresű érdeklődési hullámon. Közép-Európából nézve mi csak egy vagyunk a sok kelet-európai ország közül; mégpedig kicsi, gazdaságilag jelentéktelen terrén. Ha valóban közelebb akarunk kerülni Európához, akkor először is tudatosítani kell magunkban valóságos helyünket, és meg kell keresnünk igazi, sajátosan magyar értékeinket, mert a világ számára csak ez az érdekes. Valószínű, hogy nem gazdasági eredményeinkkel, hanem szellemi termékeinkkel hívhatjuk fel magunkra a figyelmet. Ehhez azonban mindekelőtt otthon kell megbecsülnünk azokat, hogy azután kellő meggyőződéssel és szakértelemmel külföldön is ismertté tehesük őket, még ha ez rettenetesen nehéz feladat is.